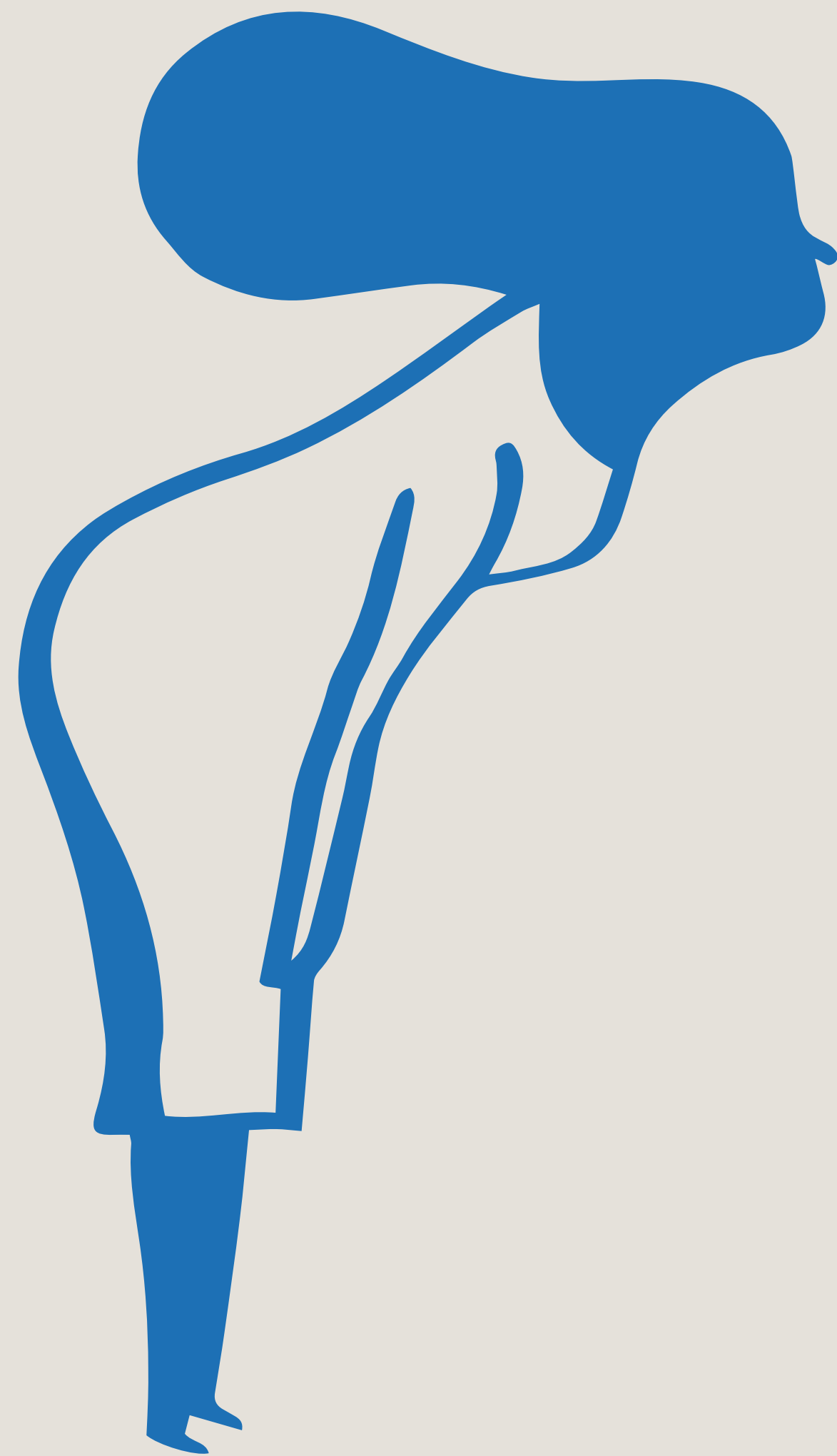

PATRIMONIS INTANGIBLES

TALLERS
DIDÀCTICS
A L'ESCORXADOR
(CABANYAL)

Què és el patrimoni intangible?

Es pot quantificar?

Com es pot protegir una cosa que no té forma física?

En una societat com l'actual, caracteritzada pel predomini d'una actitud general materialista, parlar de qüestions intangibles pot estranyar un poc. No obstant això, cada vegada amb més força, el patrimoni immaterial va adquirint més protagonisme dins dels plans de catalogació i protecció de béns culturals.

En **Patrimonis intangibles** ens hem proposat recuperar i registrar algunes d'eixes capes d'immaterialitat que formen part de la identitat del barri del Cabanyal-Canyamelar.

Com? A través dels elements arquitectònics dels edificis. Aprofitem estos elements com a vehicles que ens permeten arribar a moltes altres capes. A través de la part tangible accedim a la intangible: hem tirat la canya a la mar de la memòria perquè els objectes actuen com a hams per a pescar records.

La nostra experiència amb el material i els objectes, a través dels sentits, ens permet descobrir, recrear i imaginar records que finalment els transfiguren. D'ells es desprenen històries que ixen a l'encontre de la imaginació dels qui els contemplen.

Este document és el resultat del material arreplegat i compartit en els tallers didàctics **Patrimonis intangibles**, en el marc del Pla EDUSI, realitzats entre els mesos de febrer i juny del 2022 a l'Escorxador del Cabanyal.

SESSIÓ TEMÀTICA 1

PAVIMENTS I CERÀMICA ARQUITECTÒNICA

"La màgia dels taulellets verds"

"Nostàlgia"

"Mutació"

"Herència"

"Història"

"Fàbrica"

"Reconeixement"

"Varietat"

"El Cabanyal i les barraques abans de 1857"

Un dia que tornava de la platja, Salomé va trobar una sabateta al carrer. Era de color roig i verd i tenia cosits un parell de cascavells. Potser l'havia perduda un xiquet de bolquers d'una família gitana. Quins colors tan intensos! Qui sap si tenien algun significat especial? El brodat, en punt de creu, ens va recordar els paviments de mosaic del Cabanyal.

Comencem des de l'Escorxador. Passegem en silenci i obrint tots els sentits. Ens sentim grup per primera vegada i ens compassem a altres ritmes. Claqueta i enfoquem l'atenció. Diversos registres en llibretes, fotos, escriptura, dibuix. Malgrat la pluja. Tancament d'orquestra i continuem el recorregut. Tornem a l'Escorxador i compartim les troballes. Enraonem. Proposem misteris. Les restes de paviment passen de mà en mà i ens traslladen a altres temps i altres llocs.

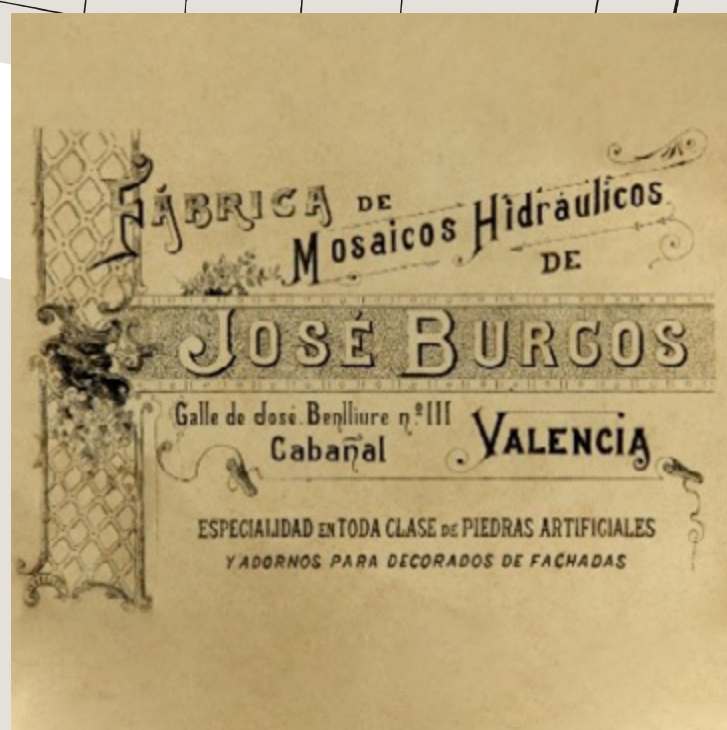
VÍDEO DE LA SESSIÓ

DESCÀRREGA DE LA
FITXA DELS PAVIMENTS

DESCÀRREGA DE LA FITXA
CERÀMICA ARQUITECT

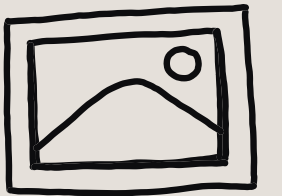

SESSIÓ TEMÀTICA 1

PAVIMENTS I CERÀMICA

ARQUITECTÒNICA

DATA: 13/04/2022

GALERIA
FOTOGRAFICA
COMPLETA

José Marín (JMR)

José Marín (JMR)

José Marín (JMR)

SESSIÓ TEMÀTICA 2

FUNDICIÓ I FUSTERIA

Mobile, una ciutat portuària del golf de Mèxic. De Mobile arribava la fusta més apreciada per als constructors i fusters valencians de fa més d'un segle i que justament es va dir fusta de mobila en honor seu. Casualitat que la postal m'arriba just quan passegem pel Cabanyal parant atenció a la fusta de portes i finestres. No ho sabrà mai, però eixe remitent desconegut ha format part de Patrimonis intangibles gràcies a un intercanvi de postals.

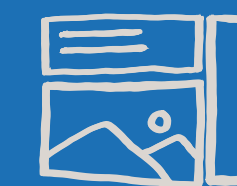

Quedem a la porta blava del carrer de Sant Pere, eixa que no sembla només una porta de fusta. Passegem i ens parem, entre les preguntes de curiositat dels xiquets, per a buscar també el ferro. En balcons, picaportes i canonades. El carrer del Progrés es convertix en el nostre espai de joc sensorial, on mirem amb les mans a través de la mirada dels altres. Mentrestant, unes quantes cares de l'aigua ens ataüllen.

Visitem un company absent abans de tornar a l'Escorxador. Allí xarrem sobre els contrastos i la varietat que prenen forma en dos elements que no podem separar: fusta i ferro. I anotem quins elements ens quedem després del recorregut.

VÍDEO DE LA SESSIÓ

DESCÀRREGA FITXA
FUNDICIÓ

DESCÀRREGA FITXA
FUSTERIA

"Llambrequins"

"On queda la mar?"

"Partitura de formes"

"Mateixos reixats,
diferents cases"

"Opcions"

"Ferro i fusta"
"Porta marinera"

"Barri de
pescadors"

"Contrast"

"T'ataülle a través de
les parpelles"

"Absències"

"Canvi"

"Temps i
salnitre"

"Oficis"

"Simbiosi entre
fusta i ferro"

"Com sona ta casa?"

"Tecnologia"

"Diferències i
semblances"

"Picaporta,
so i tacte"

"Les parts d'una
porta"

"Picaporta.
Qui viu aci?"

Eva porta un perolet de metall en miniatura i un xiulet de fusta que ens transporten a oficis quasi oblidats. Ens fan viatjar a Etara, un museu a l'aire lliure on es conserven costums i faenes artesanes de Bulgària. Allí, el ferrer li va regalar el perolet de joguet. Una altra dona li va fer el xiulet i hi va gravar, amb ferro calent, el seu nom i una papallona.

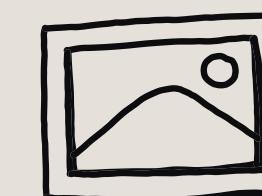
Carrer d'Escalante

Carrer de la Reina

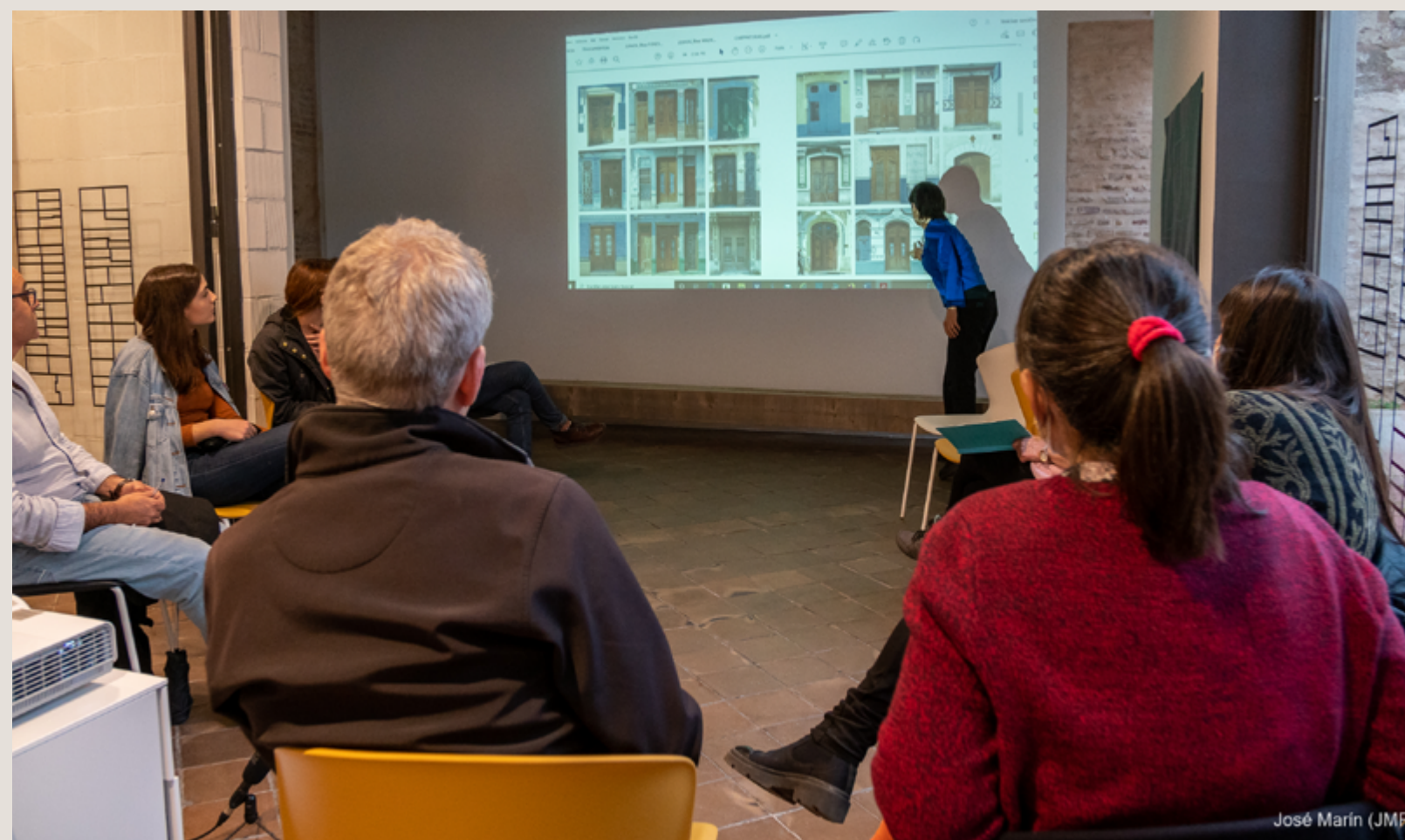
Carrer del Mediterrani

SESSIÓ TEMÀTICA 2 FUNDICIÓ I FUSTERIA

DATA: 27/04/2022

GALERIA
FOTOGRAFICA
COMPLETA

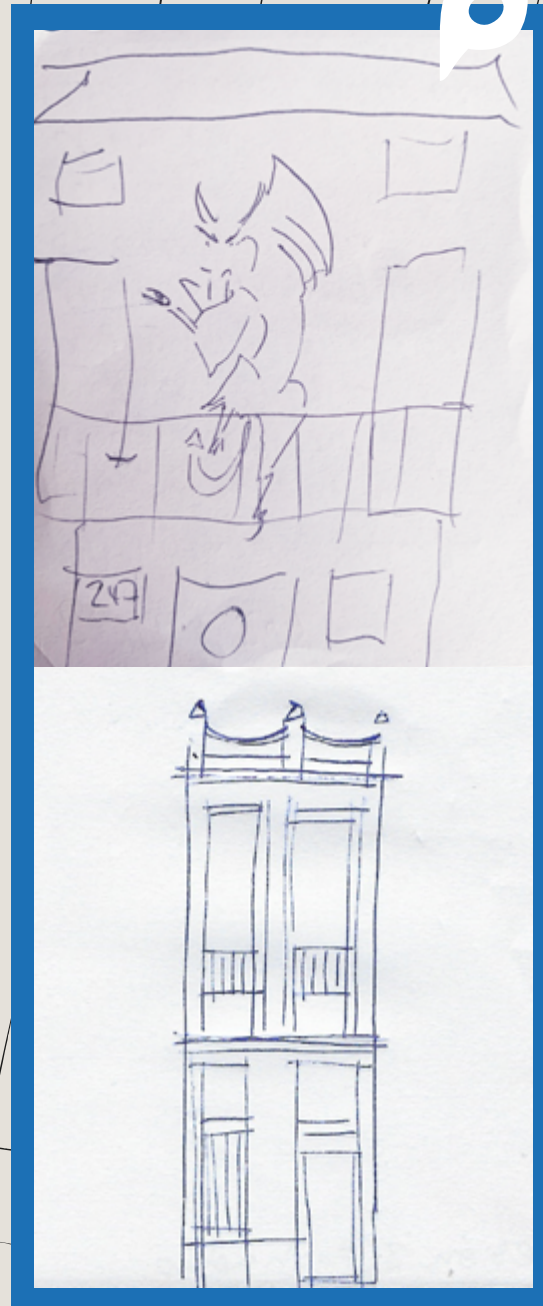
José Marín (JMR)

José Marín (JMR)

SESSIÓ TEMÀTICA 3

FAÇANES

**“Tots els motius de taulellets.
Reaprofitaments”**

“Rastres”

“Fixar-se”

“Màgia”

“Ací estic”

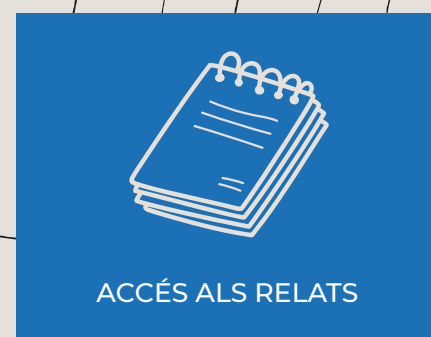
“Pur amor”

“Blau mariner”

**“Història i
rehabilitació”**

“Conèixer el barri sempre en positiu”

**“Pau en una façana
amb història”**

ACCÉS ALS RELATS

Sessió oberta a participants del Cabanyal Íntim (tema d'enguany: el caos).

Exploració sensorial del barri a través de les façanes, enteses com l'espai liminar entre interior i exterior, públic i privat... Eixe espai on habiten les restes, els rastres, les empremtes de la vida.

En un tram escollit, cada participant recorre l'espai i es dirigeix a les façanes, fins que alguna, en un sentit o altre, se li obri i l'interpel·la.

Es proposa una escolta atenta de la façana escollida per a transformar-la en un relat subjectiu, imaginari...

Junts, ens dirigim a la plaça i ens contem per parelles els relats que hem creat. Cada relat és murmurat, de manera íntima, a l'altra persona, que intenta memoritzar allò que li conten.

A l'Escorxador, cada participant exposa què li ha narrat la seua parella, de memòria. Cada façana és present, en els relats imaginats, contats, murmurats...

L'element caòtic entra en joc, memòria, desmemòria... Relats imaginats, relats de façanes parlants que se'ns obrien a través dels sentits d'algú que després els contava a un altre. Relats que ara posem en comú i que, més tard, compartirem amb tot el grup. Memòria oral.

VÍDEO DE LA SESSIÓ

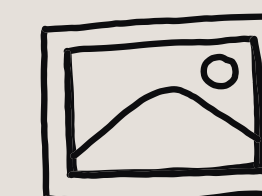

DESCÀRREGA FITXA

SESSIÓ TEMÀTICA 3

FAÇANES

DATA: 11/05/2022

GALERIA
FOTOGRAFICA
COMPLETA

SESSIÓ TEMÀTICA 4

MOTLURES I PINTURES MURALS

La trobada —com sempre— a la porta de l'Escorxador des d'on comencem la passejada en què ens activem i s'activen els elements protagonistes de la sessió. Sempre en silenci i de manera conscient, comencem el recorregut pel barri fins a arribar al primer punt d'activació: la casa (de Paquita) situada al carrer dels Àngels, 5.

Ací fem una activitat per parelles amb la qual volem posar el focus sobre el nostre cos i sobre la manera com creem imatges i interpretem els estímuls que ens arriben a través de la pell. Mentre que una persona se situa davant de la façana, la parella es posa d'esquena a esta. I la que pot observar els detalls, l'esquema i la composició de les motlures que decoren la façana, els va dibuixant amb el dit a l'esquena del company o companya. Qui rep l'estímul intenta traslladar a la llibreta els traços que sent sobre l'esquena.

I el mateix fem davant de la façana de l'edifici de l'avinguda del Mediterrani, 29. Però ara invertint el paper de les parelles.

Sempre hem incorporat el sentit lúdic a estes activitats. A través del joc podem connectar i relacionar-nos millor entre nosaltres, creem els vincles necessaris per a sentir-nos grup i a partir d'ací arribem a connectar amb els records que recopilem a través dels elements arquitectònics del Cabanyal.

Tornem a l'Escorxador i observem les pintures murals del primer pis que ens descobriren altres funcions, decoracions i espais que formen part de la història de l'edifici. Baixem i compartim en grup el que ha passat i el que hem sentit.

Riures, riallades espontànies, descobriments d'elements i autodescobriment a partir de "l'altre" o "l'altra"... Bones sensacions en la sessió final.

VÍDEO DE LA SESSIÓ

DESCÀRREGA FITXA

"El tot en la part"

"Classe mitjana"

"Caos (xarxa)"

"Tacte"

"Motlures calades"

"Miradors"

"Traduir"

"Pauses per a respirar"

"Simetria"

"Parar atenció"

"Detalls"

"Mirar amb la pell"

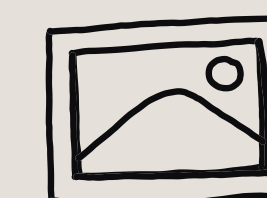

ESCOLTAR A
PAQUITA

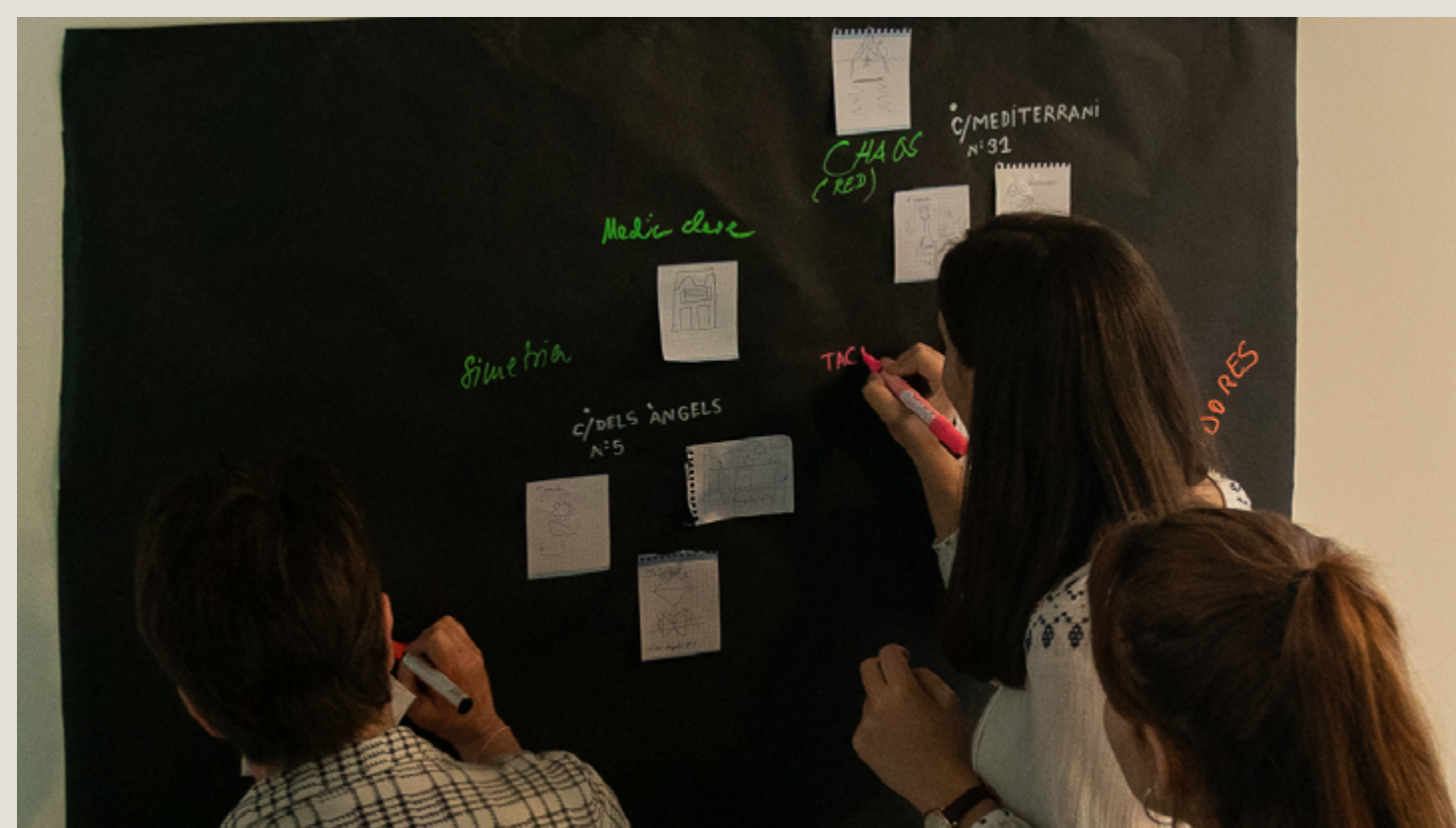
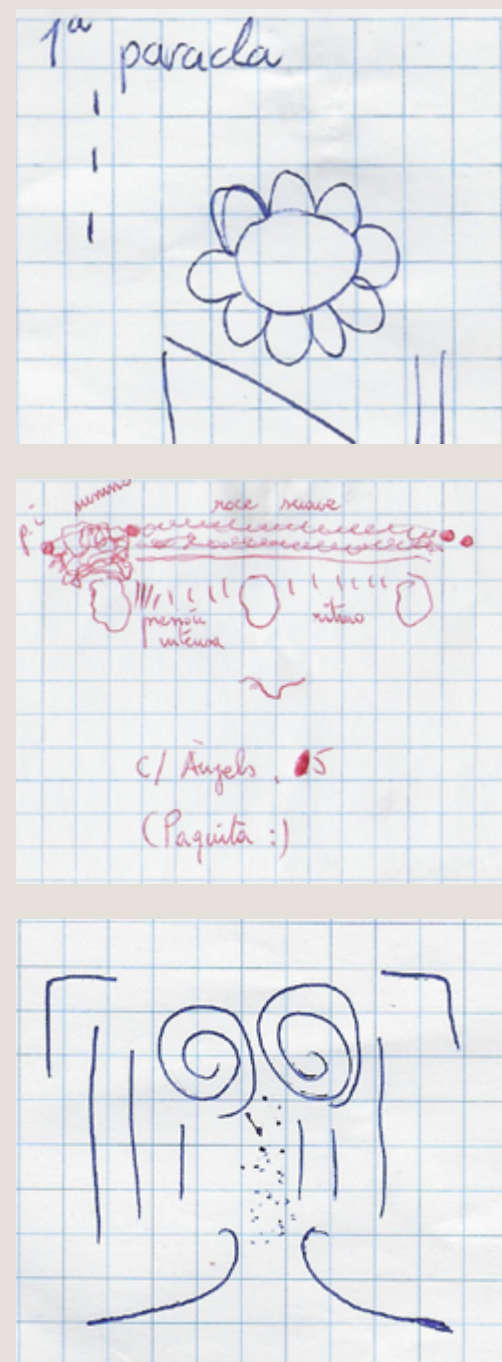

SESSIÓ TEMÀTICA 4 MOTLURES I PINTURES MURALS

DATA: 25/05/2022

GALERIA
FOTOGràFICA
COMPLETA

José Marín (JMP)

PATRIMONIS INTANGIBLES

CONCLUSIONS

Altres mirades, altres històries. El rastre del temps en les superfícies. Els taulellets em traslladen a altres llocs. Les persones. La varietat en què normalment no em fixe. Relats que humanitzen les façanes. També és un intangible allò que cada persona s'emporta d'estes activitats. Tornem a demanar a les persones participants que condensen què es queden d'una experiència que ha durat mesos i reproduïm uns quants testimonis.

Entre els mesos de març i juny del 2022, l'Escorxador del Cabanyal s'ha convertit en un punt de trobada. En un indret on tornem, després d'explorar, per a fer-nos preguntes i contestar-les entre tots. S'ha omplit de diàlegs i perspectives que hem compartit i, el millor de tot, de noves mirades. No hem observat només amb els nostres ulls, sinó també amb els ulls d'altres persones, amb les mans, amb el nostre temps, en baixar de la bicicleta i dedicar tota l'atenció als carrers per on passejàvem. I amb reflexions que ens han permés viatjar al mateix temps que estàvem més presents.

Una participant va parlar, en la primera sessió, de "reconeixement", i ens agradaria reivindicar eixa paraula com un fil conductor de tot el procés. No sols hem observat el patrimoni arquitectònic, sinó que la nostra mirada ha aprofundit fins a tocar això que, intangible, tant costa de classificar encara. I, al final, ha sigut una mirada sobre nosaltres, una mirada sobre què significaven per a cada participant les cases, els carrers i els objectes que anàvem trobant. Reflexionar sobre com ressonaven dins nostre i de quines maneres es feien eco en el nostre univers particular.

A través de memòries compartides, de relats imaginats, del joc i del tacte hem descobert altres maneres de mirar el patrimoni del barri del Cabanyal-Canyamelar. Continuem mirant, continuem apreciament i continuem reconeixent-nos en eixos murs, en l'olor de mar i en el blau i el verd dels taulellets.

VÍDEO RECOPILATORI

PROTAGONISTES

José Marín (JMR)

José Marín (JMR)

José Marín (JMR)

RELATS

DULCE

En el número 245 del carrer d'Escalante, damunt de la drogueria Esquer, hi ha la casa de Pepita. Pel badalls de les contrafinestres de fusta ja no s'esgola l'olor de suavitzant, d'ambientadors i netejadors de pis que tant li recordaven la infància.

Ara, eixa persiana abaixada i eixos taulellets de la façana bruts apaguen a poc a poc la llum de la memòria de Pepita.

MARGA

M'agrada la casa de Joaquín Gutiérrez de l'any 1923, amb els seus lleons rampants de color verd. Imagine María parlant il·lusionada:

“La comprem com a casa familiar. Ens n'anem de València al Cabanyal, construirem una casa ací que compartirem amb la tia. Viurem les dos germanes al mateix edifici. Ja som una miqueta majors i busquem la calma i proximitat de la mar del Cabanyal. Farem passejades fins a la platja i el mercat i prendrem la fresca.

La construcció, l'encarregarem als arquitectes de València. Volem pitxers a la façana i tindrem racons amb ombra dins de casa, però també volem un balcó perquè ens entre la brisa i on puguem posar cossiols amb flors. Ja no volem la bullícia de la ciutat; busquem una vida de poble.

L'any que ve farà quasi cent anys que vam inaugurar la casa de què ara gaudixen els meus fills i segurament després els meus nets, que anaven a casa de l'àvia i que presumien que la seua iaia vivia en una casa que cuidaven dos lleons. Això sí, els vaig demanar que mantinguessin sempre la façana i la fusta de les portes i les reixes dels balcons”.

MANUEL

Ací estic. Han passat dècades i continue ací. Hi ha hagut moments en què he tingut por. Però continue ací.

Passen els anys, però em conserve bé. Bé, hi ha gent que em conserva i molt bé. M'encanta veure'm així i que em vegem. Just al meu carrer, on passen tantes coses. Però a mi també em passen coses. M'han habitat moltes persones i cadascuna diferent.

Ara tinc por de saber qui m'habitarà. Seran veïns? Seran de fora? Mentre siguen educats i no em deixen caure, molt millor. Més feliç, més content, més verd i blanc.

M'encanta quan m'entra la llum i em torne acolorit pels vidres de colors. És una cosa especial. Una cosa que vull que continue succeint en el número 225 del carrer d'Escalante..

CRIS

Vicenta va nàixer l'any 1934, el mateix any en què es va acabar de construir la façana de davant. Tal vegada per això se sentia connectada a eixa façana.

També la sentia seua perquè al costat de la data hi havia les sigles “V. T.”. No sabia a qui es referien, però com que li deien Vicenta, sentia eixa casa com si fora seua. Sempre la veia quan desdejunava o quan regava les plantes i li agradava més que la seua pròpia.

Recordava una vegada que va caure i es va fer una ferida al genoll i un parell de dies després va veure una finestra malmesa a la façana. Havien nascut i crescut juntes i, ara també, havien caigut i s'havien curat juntes.

EUGÈNIA

Número 262

Els colors són mariners, el blau és mariner. Està trencada, no sembla que dins visca ningú.

Hi ha mitja lluna, quadradets, àguiles, falta un repeu damunt del balcó color groguet i dalt té un detall floral en verd.

El reixat de damunt de la columna està trencat.

A. Y FAMILIA

Escalante, 247

Allí vivia una família que tenia molta por del gegant de davant. Llavors van posar un drac en la façana perquè no s'hi acostara. Ha funcionat bé i el drac es va quedar allí com a record de l'època del gegant de davant.

...I el gegant no hi cabia. Temia plantar-se i deixar la casa sense teulada. Per això continuava assegut en terra, encara que el forjat intermedi no es va construir mai. Van alçar la casa al voltant i allí restaria per sempre.

EVA E.

Imagine la casa que he triat molt pulcra i ordenada. També solitària perquè la propietària és amant dels viatges i sempre va en cerca de noves experiències. La casa està plena d'harmonia i color. Té moltes plantes, li agrada cultivar-ne com una manera de cultivar sa vida i no se li moren mai. Les persianes estan abaixades, senyal que ara està en una aventura a Mèxic triant un cossiòl per al seu pròxim *souvenir*.

EVA B.

Façana del carrer d'Escalante, 245

Paquita sempre somreia en veure'ns entrar a la botiga. Ens encantava observar-la quan omplia les botelles de colònia a granel amb aquelles xeringues que eren capaces de mesurar amb la precisió que ella exigia.

El que més ens agradava era fer rodar les bobines de fils de múltiples colors. Jo sabia que no havíem de fer-ho, que podíem embrutar-les. Però Paquita ens mirava de reüll i somreia. Amb això n'hi havia prou.

EMPAR

Carrer Escalante, 264

Baix han respectat els elements originals de la casa. ¼ de solar.

Pis dels balcons ceràmics; portes metàl·liques.

Ceràmica original verda i amb dibuix, ben conservada.

Ferros originals, protectors de persianes.

Entrada al pis de dalt.

Elements de fusta quadrats; potser afegits després.

L'anella típica del barri. Maneta.

MAR

És una casa de 1925 que sembla un palau pels motius i la decoració. A més, té lleons, que solen aparèixer en els escuts. Com que s'alça en un barri marítim, podria ser la casa d'estiueig d'un burgés. No hi ha plantes ni decoracions als balcons.

La casa està envoltada de persones assegudes que enraonen entre si, cosa que fa l'efecte d'estar en un poble.

CRÈDITS

Autores del projecte

Laura Ú. Pastor
Cristina Montiano
Eva Bravo
Sara Losada

Col·laboradores

Mar Nieto
Eva Evgenieva

Equip de gravació audiovisual

(Mementonet)
Raquel Velasco
José Marín
Ágata Marín

Equip de disseny gràfic i il·lustració

Pili Rodríguez i Lidia Rodríguez (Pilixip)

Autor del vídeo de difusió

Joan Gómez Alemany

Traducció del document
i de les fitxes didàctiques

Rafel Moreno

Participants del taller

A. y familia
Amparo Navarro
Carmen Castelló
Cynthia Gea
Dulce Adriá
Eugènia Rodrigo
Jose Ignacio Abril
Lola de la Vara
Maria Ángeles García
Margarita Alcalá-Santaella
Mark McMahon
Olga Perissutti
Óscar Ramos
Paquita Sales
Pedro Vitorio Lobo
Peter Schwanewilms
Pilar Xamaní
Rafael O.
Salomé Rodríguez

Entitats col·laboradores

AAVV Cabanyal Canyamelar
Espai Obert Marítim (Sanae El Bayad)
Pla Cabanyal-Canyamelar
Ángela López (ARAE Patrimonio y
Restauración)
Ajuntament de València.
Servici de Patrimoni Històric i Artístic.
Pla EDUSI.

ISBN

978-84-9089-461-3